

Europese defensie-uitgaven blijven laag

Jan Limbeek

Het idee dat de Europese defensie-uitgaven duidelijk omhoog gaan en dat Rusland elk jaar meer besteedt aan zijn leger dient, met een blik op de cijfers van SIPRI (*Stockholm International Peace Research Institute*), genuanceerd te worden.

In 2019 gaven bijna alle grote landen veel meer uit aan defensie. De mondiale militaire uitgaven stegen met 3,6 procent tot 1.917 miljard dollar, waarvan de (destijds) 29 NAVO-lidstaten 1.035 miljard dollar voor hun rekening namen en de Verenigde Staten 732 miljard dollar.

De lidstaten van de NAVO hebben afgesproken minimaal twee procent van het bruto binnenlands product (bbp) aan defensie uit te geven. De onderstaande tabel laat zien dat de meeste landen die afspraak bij lange na niet halen. Van de oude NAVO-landen voldoen, naast de Verenigde Staten, alleen Turkije en Griekenland aan de minimum uitgavennorm. Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en Portugal zitten er dicht tegenaan.

De nieuwe NAVO-leden van Midden-Europa doen het iets beter. Alleen de Baltische Staten, Polen en - sinds 2019 - Roemenië en Bulgarije geven voldoende uit. Bulgarije is een geval apart. De militaire uitgaven zijn daar in 2019 ruimschoots verdubbeld (+127 procent) naar 3,2 procent van het bbp vanwege de aankoop van gevechtsvliegtuigen.

Van de 30 NAVO-landen geven er 21 te weinig uit aan defensie, waarvan de meesten veel te weinig. Die 21 NAVO-leden halen weliswaar de twee procent norm niet, maar slechts twee landen - Spanje en het VK - besteedden in 2019 minder aan defensie als percentage van het bbp. De overige 19 NAVO-leden die in gebreke blijven, geven als percentage van het bbp ofwel hetzelfde ofwel iets meer uit. Vergeleken met [2015](#) doen de Europese NAVO-leden het iets beter

Rusland

In de periode 1992-1997 gaf Rusland zo'n vier procent van het bbp uit aan defensie. In 1998-2008 werd dit ruim drie procent en sinds 2009 (zie onderstaande tabel) zit Rusland weer op gemiddeld vier procent defensie-uitgaven. Sinds 1992 heeft Rusland één keer minder dan 3,1 procent besteed (1998: 2,7 procent).

Vanwege de snelle groei van het bbp sinds 1999 besteedde Rusland ieder jaar miljarden dollars extra aan het leger (constante dollars van 2018). In 1998 gaf Rusland 15,5 miljard dollar uit aan defensie (current dollars: 8 miljard dollar), in 2016

was dit 79 miljard geworden.¹ De twee jaar daarna daalden de militaire uitgaven weer. In 2019 werd het niveau van 2013 geëvenaard (constante dollars).

Sinds het record in 2016 van 5,5 procent van het bbp, of 79 miljard dollar, zijn de Russische militaire uitgaven in 2017 en 2018 flink gedaald. Het hoge percentage van 2016 kwam onder meer door een eenmalige allocatie van zo'n elf miljard dollar van de federale begroting aan de defensie-industrie om overheidsgegarandeerde schulden af te betalen. Deze eenmalige betaling (feitelijk gefinancierd door een gedeeltelijke privatisering van staatsoliebedrijf Rosneft) was in 2017 uit de boeken verdwenen.

Rusland geeft de laatste jaren nog steeds veel uit aan defensie, maar wel minder dan vóór 2017 (in constante en current dollars). Alleen in 2019 ging er 2,8 miljard dollar extra (4,5 procent) naar defensie.

Voor president Poetin is modernisering van het leger cruciaal. Het daarvoor in het leven geroepen bewapeningsprogramma voor de periode 2018-2027 omvat in totaal 19 biljoen roebel, per jaar ongeveer 1,9 biljoen roebel (24 miljard euro volgens de koers van eind juni 2020). Wapenaankopen vormen het meest aansprekende deel van de defensiebegroting, maar zijn in Rusland - en in de meeste andere landen nog meer - een minderheid van alle militaire uitgaven.

Er zijn maar weinig landen die meer aan defensie uitgeven als percentage van het bbp dan Rusland, die in Europa de hoogste militaire begroting heeft. De Verenigde Staten besteedden in 2019 met 3,4 procent van het bbp minder dan Rusland. Maar de Verenigde Staten zijn een rijk land met een groot bbp. Een hoog percentage van een groot bbp resulteert in gigantische defensie-uitgaven.

Zo besteedden de Verenigde Staten in 2019 0,1 procentpunt meer aan defensie, wat staat voor 49 miljard dollar extra tot in totaal 732 miljard dollar. Die toename is even groot als de gehele Duitse defensiebegroting (current dollars). Een gemiddelde Amerikaan geeft 2.224 dollar uit aan defensie, bijna het hoogste bedrag ter wereld. Alleen Israëliërs geven meer uit. De gemiddelde Rus besteedt vijf keer minder aan defensie: 446 dollar.

Landen die een dergelijk of hoger bedrag aan defensie uitgeven als de Verenigde Staten, verkeren meestal in een situatie van oorlog of conflict. Zo besteedt Armenië bijna vijf procent van het bbp aan defensie omdat hun aartsvijand Azerbeidzjan ook veel aan defensie spendeert en het land de door Armenië bezette enclave

¹ De militaire uitgaven worden in constant dollars van 2018 vermeld. Door één wisselkoers (van 2018) te hanteren, kunnen de defensie-uitgaven van verschillende jaren beter vergeleken worden. Bijvoorbeeld: in 2013 gaf Rusland 88,4 miljard dollar uit aan defensie. Door koersdaling van de roebel was dit in 2015 66,4 miljard dollar geworden, dus 22 miljard dollar minder. In constante dollars van 2018 gaf Rusland in 2013 63,8 miljard dollar uit en in 2015 73,7 miljard dollar. Alleen in het laatste jaar dat hier besproken wordt (2019), geldt een current dollar, dus volgens de lopende wisselkoers.

Nagorno-Karabach terug wil. Andere voorbeelden zijn Israël versus de buurlanden of Pakistan versus India.

Uitzonderingen zijn er ook. De Baltische staten Estland, Letland en Litouwen hebben de afgelopen jaren hun defensie-uitgaven verhoogd naar de NAVO-norm van twee procent van het bbp, maar dat blijft nog aan de zuinige kant. Zij zeggen immers een existentiële bedreiging te ervaren van Rusland, dat in 2019 volgens SIPRI bijna twee keer zoveel aan defensie uitgaf. In de jaren daarvóór was het verschil nog groter.

Overigens besteedt Rusland meer aan defensie dan blijkt uit het percentage omdat een deel van de defensie-uitgaven verborgen zijn. Bovendien is het absolute bedrag van 65,1 miljard dollar in 2019 (of 64,1 miljard in constante dollars) in Rusland meer waard dan in bijvoorbeeld de Verenigde Staten, omdat men in Rusland - zoals in bijna alle minder ontwikkelde landen - meer kan kopen voor een dollar. Je krijgt er meer 'bang for your buck', omdat de koopkracht van de nationale munt hoger is en omdat er minder uitgegeven wordt aan nevenuitgaven als militaire sociale zekerheid of vredesmissies.

Militaire uitgaven NAVO-landen, Zweden, Rusland en Israel, 2008-2019 (% bbp)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Noord-Amerika, Zuid- en West-Europa												
Canada	1,2	1,4	1,2	1,2	1,1	1,0	1,0	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3
USA	4,5	4,9	4,9	4,8	4,5	4,0	3,7	3,5	3,4	3,3	3,3	3,4
België	1,2	1,2	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Denemarken	1,4	1,4	1,4	1,3	1,4	1,2	1,1	1,1	1,2	1,1	1,3	1,3
Frankrijk	1,9	2,1	2,0	1,9	1,9	1,8	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
Duitsland	1,2	1,4	1,3	1,2	1,3	1,2	1,1	1,1	1,1	1,2	1,2	1,3
Griekenland	3,0	3,2	2,7	2,5	2,4	2,4	2,3	2,5	2,5	2,5	2,6	2,6
IJsland	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Italië	1,5	1,6	1,5	1,5	1,4	1,4	1,3	1,2	1,3	1,4	1,3	1,4
Luxemburg	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,6	0,6	0,6
Nederland	1,3	1,4	1,3	1,3	1,2	1,2	1,2	1,1	1,2	1,2	1,2	1,3
Noorwegen	1,4	1,6	1,5	1,5	1,4	1,4	1,5	1,5	1,6	1,6	1,6	1,7
Portugal	1,8	2,0	2,0	2,0	1,9	2,1	1,8	1,8	2,0	1,7	1,9	1,9
Spanje	1,4	1,4	1,4	1,3	1,4	1,3	1,3	1,3	1,1	1,2	1,3	1,2
VK	2,3	2,4	2,4	2,3	2,2	2,1	1,9	1,9	1,8	1,8	1,8	1,7
Turkije	2,2	2,5	2,3	2,0	2,0	1,9	1,9	1,8	2,1	2,1	2,5	2,7
Midden-Europa												
Albanië	2,0	1,5	1,6	1,5	1,5	1,4	1,3	1,2	1,1	1,1	1,2	1,3
Bulgarije	2,1	1,7	1,6	1,3	1,3	1,5	1,3	1,3	1,3	1,2	1,5	3,2
Kroatië	1,8	1,8	1,7	1,8	1,7	1,6	1,8	1,8	1,6	1,7	1,6	1,7
Tsjechië	1,2	1,3	1,2	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1	1,2
Estland	1,8	1,8	1,7	1,7	1,9	1,9	1,9	2,0	2,1	2,0	2,0	2,1

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Hongarije	1,2	1,1	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9	1,0	1,1	1,2	1,2
Letland	1,6	1,4	1,1	1,0	0,9	0,9	0,9	1,0	1,5	1,6	2,1	2,0
Litouwen	1,1	1,1	0,9	0,8	0,8	0,8	0,9	1,1	1,5	1,7	2,0	2,0
Montenegro	1,9	1,8	1,8	1,7	1,7	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,6
Noord-Macedonië	1,7	1,7	1,4	1,3	1,2	1,2	1,1	1,0	1,0	0,9	0,9	1,2
Polen	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,9	2,1	1,9	1,9	2,1	2,0
Roemenië	1,4	1,3	1,3	1,3	1,2	1,3	1,3	1,5	1,4	1,7	1,8	2,0
Slowakije	1,5	1,5	1,3	1,1	1,1	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1	1,2	1,8
Slovenië	1,5	1,6	1,6	1,3	1,2	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	1,1
Geen NAVO lid												
Zweden	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,0	1,0	1,1
Israel	6,4	6,1	5,9	5,8	5,7	5,6	5,7	5,5	5,5	5,5	5,3	5,3
Rusland	3,1	3,9	3,6	3,4	3,7	3,8	4,1	4,9	5,5	4,2	3,7	3,9

Opm. De NAVO telt dertig lidstaten. Sinds 1999 werden lid: Polen, Tsjechië en Hongarije; sinds 2004: Estland, Letland, Litouwen, Slowakije, Slovenië, Roemenië en Bulgarije; sinds 2009: Kroatië en Albanië; sinds 2017: Montenegro; sinds 2020: Noord-Macedonië.

Opm2. De bovenstaande gegevens zijn afkomstig van het Zweedse vredesinstituut SIPRI. SIPRI baseert zich op openbare bronnen, met name van ministeries van Defensie, en eigen schattingen. Door definitie-verschillen zijn de nationale defensie-uitgaven niet precies te vergelijken met andere landen of andere instituten.

Bron: sipri.org, 27 april 2020

[Terug naar 'Achtergrond'](#)